

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Architectenwoning Ferdinand Schlich in Gent (Mariakerke)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Architectenwoning Ferdinand Schlich in Gent (Mariakerke), Gérard Willemotlaan 85 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/44021/137.1

Evert Vandeweghe

4/06/2018

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	6
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	6
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	13
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	13
2.4.	Juridische toestand.....	14
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	14
2.4.2.	Ruimtelijke ordening:	14
3.	Beheersvisie	14
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	14
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	14
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	15
4.	Bronnen	15
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	16
5.1.	Omgevingsplan	16
5.2.	Fotobijlage	16
5.3.	Documentatie	16

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De opmaak van het beschermingsdossier voor de architectenwoning van Ferdinand Schlich kadert binnen de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in Gent en deelgemeenten, die tijdens deze regeerperiode focust op de naoorlogse periode. Het pand werd geselecteerd na het algemene veldwerk in de deelgemeentes en na een studie van het oeuvre van Ferdinand Schlich op basis van algemeen literatuuronderzoek en selectief archiefonderzoek en veldwerk. Daarnaast werd de woning getoetst aan de criterianota over architectenwoningen.¹

1.1. Situering

De architectenwoning van Ferdinand Schlich is gelegen aan de Gérard Willemotlaan 85 in Gent (deelgemeente Mariakerke), langs de Brugse Vaart.

1.2. Historisch overzicht

Toen Ferdinand Schlichs huurwoning in 1986 verkocht werd, startte hij een zoektocht naar een nieuwe woning. Aanvankelijk dacht hij er niet aan om zelf een woning te bouwen maar op weg naar een werf in Lovendegem vond hij toevallig een betaalbaar stuk bouwgrond dat qua vorm, omgeving en stedenbouwkundige voorschriften geschikt was om zijn ideeën te realiseren.² Schlich, die al minstens sinds 1984 schetsen maakte voor een eigen woning (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 1-2), begon aan een intensief ontwerpproces dat resulteerde in tientallen voorstudies (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 3-25 voor een selectie hiervan). Op 5 februari 1987 verleende het college van burgemeester en schepenen hem een bouwvergunning (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 29-34) en enkele maanden later kreeg hij ook een toelating om 120 zwarte dennen te rooien, op voorwaarde dat hij minstens vijf loofbomen aanplante.³

In 1988 diende Schlich nog een aanvraag in om de inkompartij van zijn woning te wijzigen: de open inham met houten voorgevel werd vervangen door de bestaande inkomhal (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 35-36 en 48-50).⁴ Maar ook op andere vlakken week de uitvoering af van het goedgekeurde ontwerp, onder andere omwille van budgettaire redenen. Het venster in de zuidoostelijke gevel van het atelier verkleinde en er werden gelijkaardige vensters toegevoegd op de eerste verdieping van de noordwestelijke en zuidwestelijke gevel van het atelier. Het grote atelierraam kreeg een vierkante roedeverdeling in plaats van een verticale, en bij de vier grote ramen van de achtergevel werd de grote vierkante roedeverdeling achterwege gelaten. Verder kreeg de berging een uitkragend dak in plaats van een koperen afwerkingsrand, de noordelijke slaapkamer een raamdeur in plaats van een raam en de badkamer twee deuren in plaats van één. De mezzanine van het atelier werd uitgevoerd in hout in plaats van betongewelven (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 44).

In 1988 werd de woning opgeleverd – omwille van het beperkte budget voerde Schlich samen met zijn vrouw Martine Mores de werken grotendeels zelf uit – en sindsdien bleef de woning min of meer ongewijzigd.⁵ De gevels dienden volgens de plannen bij de bouwaanvraag in pastelkleuren bepleisterd te worden maar uiteindelijk gaf Schlich de voorkeur aan een ruwe beschildering met acrylverf die de structuur van de stenen zou doorlaten. Hiervoor werden enkele proeven gerealiseerd aan de zuidwestelijke gevel van de berging maar de uitvoering kwam er tot op heden niet. Schlich wou de muren ook laten

¹ Onroerend Erfgoed (S.N. 2007).

² MUSCH 1990, 29.

³ SAG G12 1986/1697 en 1987/353.

⁴ SAG G12 1988/26.

⁵ MUSCH 1990, 29; DUBOIS 1991, 6.

begroeien met klimop en andere klimplanten. Een aantal omgevingswerken werd tot op heden evenmin uitgevoerd, met name een rond waterbassin onder de waterspuwer, een terras aan de brede vensters in de achtergevel (met zonnewering, zie bijlage 5.3. documentatie, foto 41-42), een getrapte afsluitingsmuur met autostaanplaats ten zuiden van de woning en een rij sparren aan de straatzijde. Ook het interieur was op het moment van de oplevering volgens Schlich nog niet af. Hij maakte heel wat schetsen voor de inrichting van de keuken en de badkamer die slechts gedeeltelijk uitgevoerd werden (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 55-63) en op verschillende plaatsen in de woning voorzag hij verlaagde plafonds, bijvoorbeeld in het bureau en, aan de straatzijde, in de keuken en de woonkamer (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 45 en 51-54). Ook deze werken werden maar gedeeltelijk gerealiseerd.

In 1996, 1998 en 2002 maakte Schlich verschillende schetsen voor een uitbreiding aan de zuidoostelijke zijde van de woning (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 68-74) maar het is onduidelijk in hoeverre deze plannen ooit concreet waren.⁶

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

“Woning Schlich ligt langs de Brugse Vaart. Gebouwd met een (te) klein budget, achter een lange haag en een brede baan. De woning zelf is een atelier met een groot, noordoostelijk gericht raam, uitdeinend in een lange tuinmuur waarachter gewoon wordt” (Ferdinand Schlich)⁷

De woning van Ferdinand Schlich is een vrijstaand langgerekt rechthoekig volume met de lange zijde evenwijdig aan de straat. In vergelijking met naburige woningen staat de woning minder diep op het perceel (een viertal meter) omwille van het ondiepe karakter en de vorm van dit laatste (versmallend naar achteren). Een gemengde haag (meidoorn-haagbeuk) aan de straatzijde zorgt voor beschutting. De woning telt één bouwlaag (twee aan de zuidoostelijke zijde voor het atelier) en heeft een lagere uitbouw (berging) die de noordelijke hoek omarmt. Alle daken zijn plat (uitkragend bij de berging) en bedekt met roofing en keien. De muren zijn spouwloos en opgetrokken in cellenbeton (die aan de buitenzijde onbekleed bleef) op een betonstenen plint.

Binnenin bestaat de woning grotendeels uit één open rechthoekige ruimte van ruim 30 m lang op 6 m breed. Door een aantal centrale muren, dwars op de voor- en achtergevel, is deze ruimte verdeeld in vier zones van verschillende breedte, van zuidoost naar noordwest:

1. een dubbelhoog atelier met een houten mezzanine op een stalen draagbalk, die bereikbaar is via een heel sober vormgegeven houten steektrap;
2. een zone die aan de voorzijde de inkomhal omvat met een WC en een ingemaakte kast achter een witte wand en aan de achterzijde een bureau;
3. de living met een halfopen keuken;
4. de nachtzone die een badkamer omvat (met aan weerszijden een gang en een toegang via een gewone deur) en twee slaapkamers. De noordelijke slaapkamer kreeg later om akoestische redenen ook een draaideur.

Deze zones kunnen volledig afgesloten worden door houten schuifdeuren, die langs de voor- en achtergevel in enfilade geplaatst zijn en in de wanden schuiven.

Het plafond van het hoofdvolume wordt gevormd door licht hellende, gewapende betongewelven dwars op de voor- en achtergevel (bij het atelier evenwijdig ermee) die door houten latjes gescheiden zijn, en die in de inkomhal en in de gang tussen de badkamer en de berging verborgen zijn achter een verlaagd plafond. De berging heeft een houten dakstructuur. De muren zijn bepleisterd en de vloer is uitgevoerd in gegoten beton (redocrete) met een eenvoudige houten plint die aansluit bij het schrijnwerk. De woning

⁶ Mondelinge informatie Martine Mores (2 mei 2018).

⁷ DUBOIS 1991, 6.

wordt verwarmd door gietijzeren radiatoren (waaronder een laag model voor het grote venster in de woonkamer). De koperen leidingen voor de verwarming bleven tot op heden zichtbaar. In de woonkamer, badkamer, keuken en het atelier staan KEWLOX-schuifkasten.

De voorgevel is vrij gesloten met uitzondering van de centrale dubbele voordeur en het monumentale ateliervenster aan de oostzijde. Dat atelier wordt verder verlicht door drie kleine, rechthoekige, excentrisch geplaatste vensters (één op de begane grond in de zuidoostelijke zijgevel en twee aan weerszijden van de westelijke hoek van de mezzanine). De achtergevel heeft een smal venster ter hoogte van het bureau en vier brede gekoppelde vensters (twee aan de woonkamer, één met driedelig schrijnwerk en centrale deur aan de keuken en één ter hoogte van de badkamer en slaapkamer). Het meest linkse en rechtse venster zijn ook onderverdeeld met telkens één smal raam aan de zijkant. De noordwestelijke gevel heeft één dubbele raamdeur in de noordelijke slaapkamer, de berging een buitendeur in de twee korte buitengevels (zuidoostelijk en zuidwestelijk) en een binnendeur naar de keuken. De badkamer wordt verlicht door een lichtkoepel. De gevelopeningen zijn heel eenvoudig uitgewerkt (zonder dorpel en onder betonnen lateien) en vrij diep ingevuld, met uitzondering van het atelierraam dat min of meer gelijk met de gevels komt. Alle gevelopeningen zijn ingevuld met typerend houten schrijnwerk (volgens de bouwplannen in te verven oregon kroon) en dubbel glas (thermopane). Het atelierraam kenmerkt zich door een vierkante, houten roedeverdeling, de voordeur en de deuren van de berging door een brede middenregel. Aan de achtergevel bevindt zich boven het smalle venster van het bureau een houten waterspuwer. Ook het geveldeel boven deze waterspuwer is bekleed met hout.

In de tuin bevindt zich onder de mond van de waterspuwer een ronde put met waterafvoer voor een bassin dat tot op heden niet werd uitgevoerd. De tuin is verwilderd en bevat twee kunstwerken: een buste (op een sokkel van cellenbeton) en een ronde schaal. Links van de woning werd een laag tuinmuurtje opgetrokken in cellenbeton.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 15 maart, 26 april en 1 juni 2018. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Het goed vertoont sporen van gebrekkig onderhoud, onder meer het schrijnwerk en de houten gevelbekleding boven de waterspuwer.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Architecturale waarde

Ferdinand Schlich werd op 9 februari 1949 geboren in Gent, als zoon van Gilbert Schlich en Yolanda Van der Cruyssen. Hij werd vernoemd naar zijn grootvader (1874-1915) die geboren werd en stierf in het Duitse Essen maar in 1904 trouwde met de Vlaamse Elvira Marie Welvaert (1885-1950).⁸ Schlich groeide op in een klein arbeidershuisje wat hem naar eigen zeggen beïnvloedde als architect: "*Drie petieterige kamers achter elkaar en een koerke dat voor alles en nog wat diende. Aan dat soort huizen kreeg ik een grondige*

---

⁸ Privéarchief Ferdinand Schlich, dossier eigen woning, stamboom.

hekel."⁹ Tegelijkertijd maakte het hem alert op de impact van architectuur: "*Het deed mij inzien dat de manier van richting geven aan het wonen, de beleving van de ruimte bepaalt.*"¹⁰

Schlich studeerde aan het Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas in Gent, eerst voor bouwkundig tekenaar (1967-1971) en nadien voor architect (1971-1976). Later zou hij zelf ook lesgeven aan dit instituut, op de afdeling architectuur en interieurarchitectuur. Tijdens zijn opleiding werd hij aanvankelijk beïnvloed door de Kempische architect Roger Van Hoof en door de Nederlandse architecten Jaap Bakema en Jo van den Broek, Piet Blom, Herman Hertzberger en Aldo Van Eyck, en het tijdschrift Archigram van Peter Cook, die allen gelinkt kunnen worden aan het structuralisme. Wat Schlich aantrok in deze architectuur was het grote gevoel van vrijheid maar een fundamenteel kenmerk was ook dat men vertrok van het maatschappelijke belang van architectuur en de nood aan een menselijke maat, wat zich vaak vertaalde in kleinschaligheid. Onder invloed van zijn leermeester Juliaan Lampens (1926), van wie hij het laatste jaar les had en bij wie hij twee jaar stage deed, kreeg Schlich daarnaast oog voor monumentaliteit en eenvoud. Als student en beginnend architect werkte hij verder voor Herman De Witte in Destelbergen en voor Loys Vervenne, H. Hendrickx en Pierre Huyghebaert in Gent. Van die laatste leerde hij naar eigen zeggen de aandacht voor het architectonische detail.¹¹

Schlich zelf bouwde nooit een architectenbureau uit. Hij had wel regelmatig stagiairs maar enkel met Eddy Vanzieleghem werkte hij korte tijd echt samen. Voor individuele opdrachten ging hij tijdelijke samenwerkingsverbanden aan. Zo ontwierp hij in 1983 met Dirk Manesse een sociale woonwijk in Tervuren die de tweede prijs behaalde bij de architectuurwedstrijd W.I.S.H. (Wedstrijd Ideeën Sociale Huisvesting) en onuitgevoerd bleef.¹² In de jaren 1990 maakte hij samen met Marie-José Van Hee voor de provincie Oost-Vlaanderen een ontwerp voor de verbouwing van de Bank van de Arbeid in Gent maar ook dit project kwam nooit van de grond.

Ferdinand Schlich heeft een relatief klein oeuvre. Nochtans realiseerde hij als student al een woning, met name in Ninove (Pollare) voor zijn lesgever Dirk Van de Perre (1972-1975). Omdat hij officieel nog geen architect was, trad Roland Bracke hierbij op als waarnemend architect maar Schlich was verantwoordelijk voor het volledige ontwerp en de realisatie.¹³ Het gepubliceerde oeuvre van Schlich situeert zich hoofdzakelijk in de periode 1986-1991: naast zijn eigen woning realiseerde hij in die periode drie bejaardenwoningen in Lovendegem (Vinderhoute), waarvoor hij een eervolle vermelding kreeg bij de wedstrijd van het tijdschrift "Beter bouwen & verbouwen" en bij de Baksteenprijs (1991), Woning Walraevens (aanbouw en verbouwing) in Lierde (Deftinge), Woning De Meyer (verbouwing) in Gent, Woning Goby (aanbouw) in Gent en Woning Tavernier (nieuwbouw) in Merelbeke. In de jaren 1990 realiseerde hij nog een aantal opdrachten maar deze kregen minder aandacht: Woning Vermoere (aanbouw en verbouwing) in Destelbergen, Woning Alexandre (aanbouw) in Gent, Woning Van Loo (verbouwing) in Gent, Woning Robrecht (nieuwbouw) in Lovendegem, Woning Cloetens (nieuwbouw) in Mariakerke en zeven sociale woningen (verbouwing) in Gent.¹⁴

Ondanks de visuele gelijkenis van zijn eigen woning met sommige ontwerpen van tijdgenoten (zoals de architecten die geassocieerd worden met de Nieuwe Eenvoud en met name Marie-José Van Hee), is het moeilijk om een echte verwantschap aan te tonen omdat Schlich zich, zoals Paul Vermeulen stelt, wars van hedendaagse trends opstelde.¹⁵ Bovendien is er ook in zijn eigen oeuvre geen vormelijke eenheid te bemerken (waardoor hij wel verwantschap vertoont met contemporaine architectenbureaus zoals dat van Paul Vermeulen en Henk De Smet). Zoals Schlich zelf aangaf: "*mijn stijl is dat ik geen stijl*

⁹ MUSCH 1990, 29.

¹⁰ MUSCH 1990, 29.

¹¹ S.N. 1991a, 40-42; BOES 1999, s.p.; mondelinge informatie Martine Mores (2 mei 2018).

¹² S.N. 1984, s.p.

¹³ Mondelinge informatie Dirk Van de Perre (9 mei 2018).

¹⁴ S.N. 1991b, 21-24; DUBOIS 1991; MUSCH 1990, 29; BOES 1999, s.p.

¹⁵ VERMEULEN in DUBOIS 1991, 5. Deze bronverwijzing geldt ook voor andere uitspraken van Paul Vermeulen waarnaar in deze tekst verwezen wordt.

heb".¹⁶ Ieder ontwerp werd volgens hem gedetermineerd door de specifieke wensen en het budget van de opdrachtgever en door de omgeving, het landschap. Eén van de grote verdiensten van Schlichs architectuur is volgens Paul Vermeulen juist dat ze steeds vertrekt van de particuliere problemen van het wonen en het ambachtelijk bouwen, eerder dan van een concept of van een vooropgezette esthetiek. Vaak maakte hij voor één opdracht (ook zo voor zijn eigen woning) schetsen in heel uiteenlopende vormen zoals die van Frank Lloyd Wright, Alvar Aalto, Hans Scharoun, het postmodernisme of het traditionalisme.¹⁷

Toch keren enkele invloeden terug in verschillende van zijn werken. Via zijn leermeester Juliaan Lampens kreeg Schlich een blijvende bewondering voor de twee meesters van het modernisme: Mies Van der Rohe en Le Corbusier. Bij de voorontwerpen van Schlichs eigen woning bleef een afbeelding bewaard van de plattegrond van het Barcelona paviljoen van Mies Van der Rohe, die inderdaad een opvallende gelijkenis vertoont met die van zijn eigen woning: in de eerste plaats de lange rechthoekige vorm maar ook de planindeling met deels afgesloten centrale ruimtes en circulatie langs de twee lange zijden (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 28). Van Le Corbusiers Villa Savoye bleef in het archiefdossier van zijn eigen woning eveneens documentatiemateriaal bewaard.¹⁸ Toch lijkt hij zich bij dit project eerder tegen Le Corbusier te hebben afgezet. Zo stelde hij in meerdere interviews dat hij de indruk wou wekken dat zijn woning organisch gegroeid was vanuit de grond, hieraan toevoegend: "*Bij Le Corbusier is het net het omgekeerde, die komen uit de hemel*".¹⁹ Zijn grote voorbeeld voor dit 'aarden' van architectuur in het landschap (en voor heel wat andere zaken) was de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright. Wright en in het bijzonder diens prairiehuizen zijn inderdaad een opvallende inspiratiebron geweest voor verschillende van Schlichs gebouwen zoals Woning Walraevens in Lierde (Deftinge) en de bejaardenwoningen in Lovendegem (Vinderhoute) (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 75-76): daken op verschillende hoogte, vierkante opbouw en asymmetrisch grondplan, een gevarieerde ruimtewerking en gebruik van opvallend houten schrijnwerk, lage buitenmuren en metselwerk. Bij zijn eigen woning is die invloed minder frappant maar toch ook onmiskenbaar aanwezig (zie verder).²⁰

Volgens Paul Vermeulen verraaide Schlichs eigen woning mogelijk ook de invloed van de Duitse architect Heinrich Tessenow (1876-1950). Het archiefmateriaal ondersteunt deze hypothese: bij de voorontwerpen bleef een folder bewaard van een lezing over Heinrich Tessenow met een citaat ("*Wij kunnen minder, naarmate we menen meer te kunnen. De grote, werkelijke dingen zijn altijd zeer stil*") en een tekening (van de wijk Schwechat-Rannersdorf in Wenen) die illustratief zijn voor de eenvoud van Tessenows architectuur, een eenvoud die overduidelijk ook aanwezig is in Schlichs eigen woning. Op de achterzijde van deze folder maakte Schlich zelf enkele schetsen in de stijl van Tessenow en schreef hij: "*Properties!!!!*" (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 26-27). Die verhoudingen waren voor Schlich de essentie van goede architectuur: "*Properties, daar komt het op aan bij goede architectuur. Ik meen dat mijn huis, ondanks zijn naam van "het klein fabriekske" goede properties heeft*".²¹ Wat Schlich ook gemeen had met Tessenow is de aandacht voor het stijlloze traditionele bouwen van 'het volk': "*Soms zijn kleine, eenvoudige woningen, die alleen in de primaire noodzaak van huisvesting voorzien, onnoemelijk mooi*".²² Dit blijkt bijvoorbeeld uit de regionalistische voorontwerpen die hij maakte voor de drie bejaardenwoningen in Vinderhoute (thema "*heimat*"). Paul Vermeulen suggereert dat Schlich bij zijn eigen woning inspiratie opdeed bij de Islamitische woonarchitectuur van Zuid-West-Azië (waar hij meermaals rondreisde). Schlich zelf verwees in interviews zowel naar woonhuizen in Turkije en Zuid-Egypte maar ook naar traditionele Vlaamse hoevebouw. Die aandacht voor het volkse bouwen ontwikkelde Schlich mogelijk onder

---

¹⁶ D.P. 1993, B1.

¹⁷ S.N. 1991a, 40-42.

¹⁸ Mondelinge informatie Martine Mores (2 mei 2018).

¹⁹ D.P. 1993, B1.

²⁰ MUSCH 1990, 29.

²¹ Privéarchief Ferdinand Schlich, dossier eigen woning, folder.

²² MUSCH 1990, 29.

invloed van Bernard Rudowski's reizende tentoonstelling *Architecture without architects* (1964-1975).²³

Al deze invloeden vertaalden zich in een klein maar divers oeuvre dat toch een onderliggende consistentie vertoont. Een eerste leidmotief in zijn oeuvre is de grote aandacht voor ambachtelijke afwerking en detaillering.²⁴ Bij zijn eigen woning is dat bijvoorbeeld zichtbaar in de detailtekeningen die hij maakte voor het atelier raam en de ateliertrap, maar ook in de aandacht die hij besteedde aan meer prozaïsche elementen zoals het metselverband en de gietijzeren radiatoren (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 43, 46-47 en 64).

Anderzijds stond die detaillering bij Schlich steeds ten dienste van een duidelijk herkenbaar geheel, of zoals Paul Vermeulen schrijft: "*een verrassende, geaffirmeerde gestalte*". Die zoektocht naar een zekere monumentaliteit of eenvoud, de idee dat een architecturaal ontwerp in enkele lijnen moet kunnen samengevat worden, sluit aan bij Schlichs opleiding als bouwkundig tekenaar en bij de visie van zijn leermeester Juliaan Lampens. Bij zijn eigen woning werd die monumentaliteit bekomen door het gebruik van een eenvoudig langgerekt volume: "*Voor mijn droomhuis heb ik altijd dat langgerekte voor ogen gezien. Lengte was het enige wat ik nodig had, omdat het sterker staat in het landschap. Het is alsof het volume uit de grond groeit; en niet ergens uit de hemel komt gevallen. Lange muren hoeven geen opsmuk.*"²⁵ Schlich maakte voor dit perceel weliswaar ook enkele voorstudies waarbij dat lange volume afwezig was (waarschijnlijk omwille van het economische aspect), maar vrij snel focuste hij zich op een balkvolume. Inspiratie voor die langgerektheid vond hij bij eenvoudige adobe huizen in Turkije en Nubië (Zuid-Egypte) maar ook bij Vlaamse hoeves en bij de rivierboten die hij traag zag voorbyschuiven vanop zijn bouwgrond aan de Brugse Vaart (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 66-67).²⁶

Die laatste inspiratiebron verwijst ook naar het belang dat Schlich steeds hechtte aan de integratie van zijn gebouwen in hun omgeving, in het landschap. Om die reden formuleerde Schlich telkens ook een voorstel voor de tuin.²⁷ Voor zijn eigen woning werden hiervan geen echte plannen teruggevonden. De tuinaanleg bestond grotendeels uit het behoud van het bestaande: de haag aan de straatzijde en de dennenbomen (die later toch grotendeels verdwenen).²⁸ Voor dit contextualiseren van architectuur in het landschap verwees Schlich, zoals gezegd, expliciet naar Frank Lloyd Wright.²⁹

Een ander les die Schlich leerde van Wright (en ook wel van de volksarchitectuur), was de noodzaak van een gevarieerde ruimtewerking: "*Alleen zo creëer je spanningen. Wie bouwt met allemaal even grote kamers, neemt de ziel uit het huis. Ook het boerenhof van vroeger kende dat principe: min of meer grote leefkamer, piepkleine slaapkamertjes.*"³⁰ Bij zijn eigen woning past hij dit principe toe door met een aantal centrale muren en schuifdeuren ruimtes van verschillende grootte af te bakenen. Heel wat voorstudies tonen een balkvolume dat door een aantal blokken (badkamer, sanitair, keuken,...) onderverdeeld wordt in ongelijke ruimtes (zie onder andere bijlage 5.3. documentatie, foto 18-19). Door de vensters van de woonkamer aan de achtergevel te laten doorlopen ter hoogte van de keuken en de badkamer lijkt de ruime woonkamer zelfs nog groter dan ze eigenlijk is.³¹ Ook het gebruik van verlaagde plafonds bij de kleinere ruimtes zoals de inkomhal (uitgevoerd) en het bureau (onuitgevoerd) lijkt aan te sluiten bij deze gevarieerde ruimtewerking, evenals het gedeeltelijk verlagen van de plafonds in de woonkamer en keuken (onuitgevoerd) (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 51-54).

²³ BEKAERT, BASTIN & EVRARD 1995, 144.

²⁴ Mondelinge informatie Dirk Van de Perre (9 mei 2018).

²⁵ MUSCH 1990, 29.

²⁶ MUSCH 1990, 29.

²⁷ BOES 1999, s.p.

²⁸ MUSCH 1990, 29.

²⁹ D.P. 1993, B1.

³⁰ COUVREUR 1988, 59.

³¹ D.P. 1993, B1.

Een laatste weerkerend aandachtspunt in Schlichs oeuvre is zijn respect voor het budget van de opdrachtgever.³² Dit speelde ook zeker mee bij zijn eigen woning. Uit de tientallen voorstudies (die trouwens telkens verworpen werden omdat ze te duur uitvielen) blijkt duidelijk Schlichs aandacht voor economie (de geraamde kostprijs en het aantal vierkante meters). Voor zijn eigen woning stelde hij een onwaarschijnlijk laag budget voorop van 2.000.000 fr. exclusief BTW (omgerekend naar huidig prijsniveau circa 90.000 euro).³³ Bij de realisatie werd dit met (slechts) 325.000 fr. overschreden: ruwbouw 1.100.000 fr., schrijnwerk 400.000 fr., vloer 100.000 fr., dak 375.000 fr. en uitrusting 350.000 fr. De belangrijkste kostenbesparende elementen waren volgens Schlich de sterke, op zichzelf staande vorm die geen opsmuk vroeg, het gebruik van een plat dak, een redocrete (garage)vloer en een ruwbouw in cellenbeton (die een spouw overbodig maakt), het prioritair inzetten op woonkwaliteit (licht, ruimte, geborgenheid en technisch comfort) ten koste van de afwerking (die later zou volgen) en zoveel mogelijk zelfbouw.³⁴

Omdat de woning met zo'n laag budget en zo snel gerealiseerd was, kreeg ze heel wat belangstelling. Er werden verschillende krantenartikelen aan gewijd en zelfs een reportage op de nationale televisie (in het programma "Huizen kijken" van 11 januari 1991) waardoor Schlich heel wat geïnteresseerden over de vloer kreeg. Maar ook de architecturale kwaliteiten werden al snel erkend. In 1988 werd de woning opgenomen in de tentoonstelling en publicatie "*Architectuur als Buur*" en in 1991 wijdde de redactie van het tijdschrift *S/AM* (Stichting Architectuurmuseum) een volledig nummer aan het recente oeuvre van Schlich. In de inleiding hiervan omschreef Paul Vermeulen Schlichs eigen woning als zijn "*anthologiestuk*", zijn meesterwerk: "*De wijze waarop Schlich in dwarse zin, in lange zin en in de hoogte de ruimte tussen twee muren verkent – de ruimte van een economische overspanning – dwingt bewondering af.*"

In 1993 won Ferdinand Schlich met deze woning de allereerste Architectuurprijs van de provincie Oost-Vlaanderen, samen met Marie-José Van Hee voor een woning met kantoor en loods in Deinze. Voor deze wedstrijd dienden 14 Oost-Vlaamse architecten in totaal 20 projecten in, gerealiseerd in Oost-Vlaanderen tussen 1984 en 1993. De jury die bestond uit Stéphane Beel, Jo Crepain, Marc Dubois, Fritz Schaffrath, Luc Verpoest, Jo Lefebure en Rik Delporte beoordeelde de inzendingen op vier criteria: de architectonische vormgeving, de relatie tot de omgeving, de functionaliteit van het concept en de technische kwaliteiten. Tien werken werden geselecteerd waaronder drie van Schlich (de enige architect met meerdere geselecteerde projecten): zijn eigen woning, de drie bejaardenwoningen in Vinderhout en de Woning Tavernier in Merelbeke (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 75 en 77). De jury omschreef de eigen woning van Schlich als een heel bescheiden, eenvoudig pand en loofde met name de ruimte-indeling en de organisatie en oriëntatie van de verschillende kamers onderling.³⁵ Volgens Schlich zelf lag de waarde van zijn eigen woning in de eenvoud van de oplossing waartoe hij uiteindelijk was gekomen: twee evenwijdige muren op de juiste (lees: meest economische) afstand van elkaar. Om tot die eenvoud te komen had hij naar eigen zeggen pas dan de nodige maturiteit als architect.³⁶

In de publicatie *Architectuur als buur 1968-1988*, werd de woning van Schlich vermeld als één van de meest interessante **architectenwoningen** uit die periode, samen met die van Fritz Schaffrath in Sint-Martens-Latem en die van Paul Soetaert in Hansbeke.³⁷ De erfgoedwaarde van de woning houdt ook stand, rekening houdend met de criterionota van het thematisch beschermingsdossier 'de eigen woning van architecten' uit 2007:

"De architectenwoning, het huis dat de architect voor zichzelf bouwt, wordt niet zelden omschreven als een 'visitekaartje', een 'modelproject' of een 'gebouwd manifest'. In de

³² D.P. 1993, B1.

³³ Omrekening op basis van S.N. 2018 [online].

³⁴ SAG G12 1986/1697; BOES 1999 s.p.; MUSCH 1990, 29 en COUVREUR 1988, 59.

³⁵ Privéarchief Ferdinand Schlich, dossier eigen woning, folder Provinciale prijs voor Architectuur 1993; S.N. s.d. [online].

³⁶ D.P. 1993, B1.

³⁷ DE KOONING M. e.a. 1988, 36.

architectenwoning treedt de architect zelf op als bouwheer, om zonder compromissen zijn persoonlijke ideeën in realiteit om te zetten."³⁸

De woning van Schlich kan gezien worden als een gebouwd manifest maar plaatst ook een belangrijke kanttekening bij deze paragraaf. Hoe compromisloos deze woning op het eerste zicht ook lijkt, ze is het resultaat geweest van heel wat toegevingen. Zo zijn de vele onuitgevoerde voorstudies en de aanpassingen aan het ontwerp ingegeven door wat Schlich zelf "het (te) kleine budget" noemde. Anderzijds voerde Schlich ook aanpassingen door als een toegift voor de omgeving en de omwonenden, zoals het grote ateliervenster: "Dat was oorspronkelijk niet de bedoeling maar (...) je mag met ideologieën nooit overdrijven. Een volle muur van 32 meter is mooi op papier maar niet in de praktijk. En ik wilde ook niet asociaal doen. Dus toch maar een raam aan de straatkant."³⁹ Dergelijke compromissen betekenen geen aantasting van de architecturale kwaliteit maar getuigen juist van een gevoeligheid voor de context (in de ruime betekenis van het woord). In die zin lijkt Schlich aan te sluiten bij de architectuurbenadering van Marc Dessauvage, die Geert Bekaert omschrijft als landschappelijk omdat die niet vertrekt vanuit een ideaalbeeld maar groeit vanuit *de concrete confrontatie tussen landschap, omgeving en mens, de opdrachtgever, de commissies, de normen,*...⁴⁰

"Meer dan gelijk welke andere ontwerpopdracht biedt de eigen woning de mogelijkheid uitspraken te doen, signalen te geven of ideeën over te dragen. Door er zelf in te gaan wonen, verleent de architect deze boodschap ook nog eens de nodige geloofwaardigheid." Voor Ferdinand Schlich was zijn woning duidelijk een opvoedend-didactisch instrument, zowel voor zijn studenten architectuur aan het Sint-Lucasinstituut, als voor mensen die zelf wilden bouwen. Dit blijkt duidelijk uit het feit dat hij gewillig inging op vragen van kranten en televisie, en dat hij zijn woning openstelde voor heel wat bezoekers. Met deze woning wou hij aantonen dat goedkoop en betekenisvol bouwen konden samengaan, zoals ook blijkt uit het gelijknamige manifest dat bewaard bleef in het archiefdossier van deze woning (zie bijlage 5.3. documentatie, foto 65).

"Niet toevallig behoren de meest bekende architectenwoningen tot de architectuur van de 20ste eeuw, het tijdperk waarin de moderne architectuur werd gevormd, evolueerde, en permanent ter discussie stond. Het wonen van het individu of de massa stond in deze periode centraal in het internationale architectuurdebat, van de 'Garden Cities of Tomorrow' tot 'Die Wohnung für das Existenzminimum' en 'le logement du plus grand nombre'. Architecten hebben bij uitstek in hun eigen woningen deze evolutie op een exemplarische wijze begeleid, becommentarieerd en beïnvloed, binnen de tegenpolen van het radicale modernisme en het traditionele regionalisme. Het is dan ook niet toevallig dat van het vijftigtal architectenwoningen dat tot op heden in Vlaanderen beschermd is, het overgrote deel uit de 20ste eeuw dateert."

Ook de architectenwoning van Ferdinand Schlich dateert uit de 20ste eeuw en kan gezien worden als een commentaar op en een experiment in modern en betaalbaar wonen. Vanuit het thematisch onderzoek naar architectenwoningen werd echter maar één voorbeeld uit het laatste kwart van de 20ste eeuw beschermd, met name de woning van Marc Dessauvage (1978-1980) waarvan het ontwerp eigenlijk al uit 1972 dateert. Vanuit het huidige beschermingsproject van naoorlogse architectuur in Gent worden – naast de architectenwoning van Schlich – ook de architectenwoningen van Jos Van Driessche (1974), Louis Hagen (1974), Fried Verschuren (1976) en Antoon Daemers (1977) voor bescherming voorgesteld.

"Uiteraard speelt de figuur van de ontwerper een belangrijke rol in dit verhaal: het gaat om personen die zonder uitzondering iets betekenen of betekend hebben in de Vlaamse, Belgische en zelfs internationale architectuurwereld. Ze hebben elk op hun manier hun

---

³⁸ Onroerend Erfgoed (S.N. 2007). Deze bronverwijzing geldt ook voor de citaten in de volgende alinea's.

³⁹ COUVREUR 1988, 59.

⁴⁰ BEKAERT 1987, 15.

stempel gedrukt op een bepaalde periode. Dit element vormt een niet onbelangrijk criterium bij de selectie."

Vandaag is Ferdinand Schlich enigszins in de vergetelheid geraakt maar als lesgever aan het Sint-Lucasinstituut in Gent en als architect heeft hij heel wat (aspirant)-architecten en potentiële bouwheren geïnspireerd, mede dankzij de ruime belangstelling die zijn werk (en zijn eigen woning in het bijzonder) destijds ontving. Zo omschrijft Koen Baeyens van het architectenbureau Graux & Baeyens de ontmoeting met Ferdinand Schlich als bepalend voor zijn verdere architecturale ontplooiing.⁴¹

"De woning die elk van deze ontwerpers daarbij, op een bepaald ogenblik in hun carrière, voor zichzelf oprichtten is zonder twijfel een typerend onderdeel van oeuvre. Ze kan vanuit verschillende achtergronden ontstaan:

- *Voor sommigen is de eigen woning een manifest dat met veel bravoure op jonge leeftijd grote idealen poneert.*
- *Voor anderen vertegenwoordigt de woning een proefstation in permanente evolutie, op het groeiritme van ervaring en welstand van haar ontwerper. Van Henry van de Velde is in die zin bekend dat elke fase van zijn kosmopolitische levensloop vergezeld ging van een eigen woning met een aangepast woonconcept, van het warme Arts & Crafts-gevoel in 'Bloemenwerf' tot de rigide Neue Sachlichkeit van 'La nouvelle maison'.*
- *Soms betekent de eigen woning tenslotte het moment van de grote synthese, het totaalkunstwerk en woonideaal dat het leven onveranderd blijft vormgeven, zoals bijvoorbeeld de woning van Renaat Braem in Deurne treffend illustreert."*

Gezien Schlichs nadruk op de particulariteit van iedere opdracht, moeten we zijn eigen woning eerder zien als een proefstation in permanente evolutie. Zoals Schlich zelf aangaf, had hij als beginnend architect de eenvoud van dit ontwerp niet kunnen bekomen maar tegelijkertijd gaf hij aan dat de woning in 1988 niet 'af' was, zoals ook blijkt uit de latere schetsen voor uitbreiding en inrichting van de woning. Aangezien de architect achteraf nog weinig gerealiseerd heeft, kan de woning echter ook gezien worden als zijn synthese of, zoals Paul Vermeulen stelt, zijn "anthologiestuk".

"De combinatie wonen en werken, die soms aanleiding geeft tot een boeiende ruimtelijke dialoog maar toch veelal resulteert in een strikt functionele scheiding, (...)"

Bij de architectenwoning Ferdinand Schlich is er een duidelijke scheiding tussen wonen en werken, maar doordat men de schuifdeuren kan openzetten, bestaat de mogelijkheid om die scheiding te vervagen.

"de symbolische betekenis als de leefomgeving van de architect en de plek waar zijn oeuvre geheel of gedeeltelijk tot stand is gekomen."

De symbolische waarde lijkt op het eerste zicht minder van toepassing bij Schlich omdat hij na zijn eigen woning nog slechts een beperkt oeuvre realiseerde maar hij bleef er wel tot op heden wonen.

"Bij de toetsing van de erfgoedwaarde van een architectenwoning worden ook een aantal selectiecriteria gehanteerd, die refereren naar de hier reeds aangehaalde kenmerken. Zo kan het criterium zeldzaamheid onder meer geïnterpreteerd worden als uitzonderlijk door zijn globale vormgeving of planopbouw, door het materiaalgebruik en dergelijke. Ook het feit dat het bijvoorbeeld om een vroege manifestatie van een bepaalde stroming, een specifieke bouwtechniek of een nieuw materiaal gaat, weegt hier door. De woning kan één van de weinige vertegenwoordigers zijn van een bepaalde stroming in het gewest of in een bepaalde regio. De confrontatie met zijn omgeving kan zich doorzetten in het ontwerp zelf, waardoor dit aspect nog meer aan belang toeneemt. Het criterium kan ook toegepast worden op de evaluatie van de woning in kwestie binnen de totale productie van een bepaalde ontwerper, bijvoorbeeld een werk van een architect die op zich weinig gebouwd

---

⁴¹ N.J. 2012 [online].

heeft of die vooral in andere sectoren actief was, of van een ontwerper die vooral in een andere regio actief was."

"De plaats van de woning binnen het oeuvre van de ontwerper, maar bijvoorbeeld ook binnen de typologie van de individuele woning vormt een volgende belangrijk element in de afweging. Een architectenwoning kan daarbij uit de band springen omdat ze uitermate vernieuwend is – en dus een voortrekkersrol vervult – of juist omdat ze uitermate representatief is voor een bepaald type."

"Niet zelden vervult de eigen woning tenslotte een voorbeeldfunctie, zowel binnen het eigen oeuvre van de architect of ontwerper, als voor zijn tijdgenoten."

"De gaafheid en herkenbaarheid hebben in de eerste plaats betrekking op het materiële behoud van de oorspronkelijke woning en het originele concept. Een woning waarvan de essentiële elementen nog volledig en in originele vorm bewaard zijn scoort hoog op dit criterium. Hierbij vormt het begrijpelijkerwijze een pluspunt wanneer het ensemble van daken en gevels, oorspronkelijke binnenstructuur, interieuraankleding en (eventuele) meubilair nog aanwezig zijn."

De woning Schlich is een voor die periode vrij zeldzaam voorbeeld van enkele architecturale kenmerken die heden (ruim dertig jaar later) vrij algemeen toegepast worden, zowel qua vormgeving (minimalisme), planopbouw (open) en materiaalgebruik (cellenbeton en redocrete vloer). In die zin lijkt de woning een voorbeeldfunctie te hebben gehad, zeker gezien de ruime belangstelling die ze destijds genoot. Omwille van de beperkte omvang van Schlichs oeuvre scoort deze woning ook hoog op zeldzaamheid. Bovendien vertoont de woning heel wat kenmerken die typisch zijn voor het oeuvre van Schlich en in die zin is de woning zeker representatief te noemen. Aangezien de woning sinds 1988 amper enige wijzigingen onderging, vertoont het gebouw ten slotte nog een heel hoge herkenbaarheid.

"Ten slotte zal de woning op zich ook nog geëvalueerd worden binnen haar ruimere context. De aanwezigheid van een tuin met een waardevolle aanleg die onmiskenbaar verbonden is met architectenwoning, en die nog herkenbaar aanwezig is verhoogt bijvoorbeeld zonder twijfel de erfgoedwaarde van de woning. Uitzonderlijk kan de bouw van de woning zelfs gekaderd worden binnen een ruimere ontwikkeling, waar de ontwerper in kwestie nauw bij betrokken is."

Het tuinontwerp van de architectenwoning Schlich bestond vooral uit het behoud van een aantal bestaande elementen zoals de haag (bewaard) en de dennen (verdwenen). In die zin is de ensemblewaarde eerder beperkt. Ook het omliggende dennenbos is grotendeels verdwenen waardoor de contextwaarde enigszins aangetast is maar anderzijds werd de vormgeving van de woning volgens Schlich vooral bepaald door de ligging langs de Brugse Vaart met de traag voorbischuivende boten. Die context is wel bewaard.

2.2. Motivering van het type bescherming

De architectenwoning Ferdinand Schlich wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: *"een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurogoderen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."* Dit wordt gemotiveerd vanuit de aanwezigheid van erfgoedelementen in het interieur (met name de planindeling en interieurafwerking zoals de schuifdeuren).

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit. Het volledige perceel wordt voorgesteld voor bescherming omwille van het belang dat Schlich hechtte aan de integratie

van het gebouw in zijn omgeving (hier onder andere vertaald in het behoud van de haag langs de straatzijde).

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

2.4.2. Ruimtelijke ordening:

- Gewestplanbestemming: woongebied
- GRUP Afbakening Grootstedelijk Gebied Gent

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;

- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Privé-archief Ferdinand Schlich, dossier eigen woning.

Stadsarchief Gent, Bouwaanvragen particuliere woningen, G12, 1986/1697 het bouwen van een woning.

Stadsarchief Gent, Bouwaanvragen particuliere woningen, G12, 1987/353 het rooien van 120 bomen.

Stadsarchief Gent, Bouwaanvragen particuliere woningen, G12, 1988/26 het wijzigen van de inkompartij.

Onroerend Erfgoed, *Criterionota thematisch beschermingsdossier 'de eigen woning van architecten'* (S.N. 2007).

BEKAERT G., BASTIN C. & EVRARD J. 1995: *Hedendaagse architectuur in België*, Tielt.

BEKAERT G., DEBACKER C. en VERPOEST L. 1987: *Marc Dessauvage 1931-1984*, Antwerpen-Wommelgem.

BOES S. 1999: *Ferdinand Schlich. Architect*, onuitgegeven verhandeling Sint-Lucas.

COUVREUR S. 1988: Een architect als buur, Woonwijzer, [*Tijdschrift onbekend*], 3-4/12/1988, 59.

DE KOONING M. e.a. 1988: *Architectuur als buur, panorama van Gent en omstreken 1968-88*, Turnhout.

DUBOIS M. (ed.) 1991: Themanummer "Ferdinand Schlich", *S/AM* 2.

MUSCH R. 1990, 'Goedkoop bouwen is wachten en verzorgen' De architect bouwt zelf. Extra wonen, *De Morgen*, 8/9/1990, 29.

D.P. 1993: Wonen en werken langs een kanaal, *De Gentenaar*, 28/12/1993, B1.

S.N. 1984: *W.I.S.H. '84*, Brasschaat.

S.N. 1991a: Contrasten: Ferdinand Schlich. Drie woongelegenheden Vinderhoute, *A+* 112, 40-42.

S.N. 1991b: Nog meer baksteenprijs... 3 bejaardenwoningen in Vinderhoute, *Bouwen met baksteen* 60, 21-24.

S.N. s.d.: *Architectuurprijs 1993* [online], http://oud.oost-vlaanderen.be/public/cultuur_vrijetijd/cultuur/erfgoed_monumenten/architectuur/archief/prijs1993/index.cfm (geraadpleegd op 7 mei 2018).

S.N. 2018: *Consumptieprijsindex* [online],
<https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumptieprijsindex/consumptieprijsindex#figures>
(geraadpleegd op 7 mei 2018).
N.J. 2012: *De praatstoel: Basile Graux en Koen Baeyens (Graux & Baeyens)* [online],
<http://www.architectura.be/nl/nieuws/3633/de-praatstoel-basile-graux-en-koen-baeyens-graux-baeyens> (geraadpleegd op 14 mei 2018).

Mondelinge informatie verkregen van Martine Mores, mede-opdrachtgever van de woning aan de Gérard Willemotlaan 85 in Gent (Mariakerke) (2 mei 2018).

Mondelinge informatie verkregen van Dirk Van de Perre, opdrachtgever van de woning aan de Hoogstraat 23 in Ninove (Pollare) (9 mei 2018).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie